

## VÄLIKYSYMYKSIÄ 4/2002 vp

### Harmaan talouden torjunta

#### *Eduskunnalle*

Harmaa talous nakertaa lähes kaikkien läntisten markkinatalousmaiden julkisen talouden rahoituspohjaa; yksityiset henkilöt ja yhtiöt jättävät demokraattisesti päätetyt verot ja maksut maksamatta. Ilmiön merkityksestä yksittäisen kansantalouden kannalta saa jonkinlaisen kuvan toteamalla, että harmaan talouden osuus bruttokansantuotteesta voi ylittää 20 prosenttia.

Tietomme Suomen harmaan talouden ilmiön laajuudesta ja sen tuottamista julkisen vallan tulonmenetyksistä ovat täsmentyneet viime vuosien aikana. Menetykset ovat yli kahden miljardin euron luokkaa vuodessa. Minkä tahansa mittapuun mukaan tämä on paljon rahaa. Sitä tarvittaisiin kipeästi valtion menotalouden katteeksi ja sen velkojen lyhennyksiin. Hyvinvointivaltion säilyttäminen kaipaa sitä kipeästi. Tästä odottaisi olleen seurauksena, että harmaan talouden lopettamiseksi olisi tehty ja tehtäisiin sekä tutkinallisesti että lainsäädäntöä kehittämällä kaikki mahdollinen. Näin ei kuitenkaan valitettavasti ole asianlaita.

Kuten todettua, harmaa talous ei ole yksinomaan suomalainen ilmiö. Siitä kärsivät lähes kaikki markkinatalousmaat, toiset enemmän, toiset vähemmän. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että tulopohjastaan huolestuneet valtiot ovat ryhtyneet aktiivisiin toimiin harmaan talouden saattamiseksi kuriin. Pontimena on ollut tulojen lisääminen ohella rehellisen yritystoiminnan suojeleminen harmaan talouden tuottamilta kilpailun vääristymiltä. Suomi on tässä veneessä muiden markkinatalousmaiden kanssa. Täälläkin joudu-

taan tekemään valinta kahden välillä, rehellisten yrittäjien ja koijareiden.

Harmaata taloutta ei voida pitää kurissa yksinomaan viranomaisten toimin. Tuoreimpien selvitysten mukaan ylityöllistettyjen poliisin, veroviranomaisten ja ulosottomiesten kapasiteetti puuttua edes tiedossaan olevaan harmaaseen talouteen ja talousrikollisuuteen on huolestuttavasti laskenut. Harmaan talouden käyttämää laajaa toiminta-arsenaalia vastaan tulisikin iskeä rakenteellisilla toimenpiteillä. Otamme muutaman valaisevan esimerkin.

Rakennustoiminta on yksi merkittävistä harmaan talouden toimintakentistä. Tiedossa on, että siirtymällä rakennustyömailla pakolliseen sähköiseen kulkulupajärjestelmään ja ns. käännetyn arvonlisäverojärjestelmän käyttöön tämän toimialan harmaan talouden toimijoiden operoimismahdollisuudet kaventuvat ratkaisevasti. Vaikka edellinen käytäntö on jo otettu vapaaehtoisesti käyttöön monilla työmailla, valtioneuvostolta ei ole saatu toistaiseksi tukea järjestelmän tekemiseksi pakolliseksi. Riippumatta Euroopan yhteisöjen kuudennessa arvonlisäverodirektiivistä (77/388/ETY) useat EU-maat, kuten Belgia ja Hollanti, ovat saaneet EU:n hyväksynnän käännetyn arvonlisäverojärjestelmän käyttöönotolle. Kokemukset näissä maissa ovat olleet hyviä. Arvonlisäveromenetykset ovat vähentyneet tuottamatta hallinnollisia ongelmia. On käsittämätöntä, että Suomessa ei voida menetellä samoin kuin esimerkiksi Hollannissa ja Belgiassa.

Ulkomaiset sijoitukset suomalaisiin arvopapereihin olivat reilu vuosi sitten Suomen Pankin

maksutasetilaston mukaan 1 078 miljardia markkaa, josta sijoitukset osakkeisiin olivat 781 miljardia markkaa. Suomalaisen sijoittajan esiintyminen ulkomaalaisena johtaa pääomatulojen verotuksen kannalta pääsääntöisesti edullisempaan lopputulokseen kuin se verotus, jonka kohteeksi suomalainen sijoittaja rehellisenä suomalaisena joutuu. Nykyisin hallintarekisteröityihin osakkeisiin tai joukkovelkakirjalainoihin sijoittavan ulkomaalaisuus on viranomaisten kannalta uskon asia. Sekä hallinnollisesti että periaatteellisesti täysin toteuttamiskelpoinen olisi ratkaisu, jossa hallintarekisteriä hoitava tai joukkovelkakirjalainan korkoja maksava pankki joutuisi vaatimaan asiakkaansa ulkomaalaisuudesta jonkin konkreettisen todistuksen. Sellaisen pitäisi olla tietenkin Suomen verohallinnon pistokokein tarkistettavissa. Ei ainakaan kansainvälisillä suursijoittajilla luulisi olevan mitään syytä pelätä sijoitustensa viranomaisjulkisuutta Suomessa. Tämänkään pyrkimyksen toteuttamiseen ei valtioneuvostolta ole toistaiseksi riittänyt minkäänlaista aktiivisuutta.

Esitellyt ja useat muut aiemmin eri yhteyksissä esiin tuodut vastaavat epäkohdat, jotka ovat tukeneet harmaan talouden toimijoiden pyrkimyksiä, ovat pääsääntöisesti saaneet valtioneuvoston taholta lähinnä tukea. Tällaista käyttäytymistä on ollut vaikea ymmärtää hyvinvointivaltion säilymistä tukevaksi toiminnaksi.

Edellä olevan perusteella ja Suomen perustuslain 43 §:ään viitaten esitämme valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

*Mihin pikaisiin toimiin hallitus ryhtyy harmaan talouden torjunnan konkreettiseksi edistämiseksi?*

Helsingissä 22 päivänä marraskuuta 2002

Erkki Pulliainen /vihr  
Tuija Brax /vihr  
Irina Krohn /vihr  
Merikukka Forsius /vihr  
Satu Hassi /vihr  
Janina Andersson /vihr  
Osmo Soininvaara /vihr  
Kirsi Ojansuu /vihr  
Anni Sinnemäki /vihr  
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr  
Ulla Anttila /vihr  
Raimo Vistbacka /ps  
Niilo Keränen /kesk  
Mauri Pekkarinen /kesk  
Anu Vehviläinen /kesk  
Juha Korkea-aho /kesk  
Petri Neittaanmäki /kesk  
Antti Rantakangas /kesk  
Jaana Ylä-Mononen /kesk  
Mika Lintilä /kesk  
Paula Lehtomäki /kesk  
Hannu Aho /kesk  
Mauri Salo /kesk

Markku Rossi /kesk  
Tero Mölsä /kesk  
Liisa Hyssälä /kesk  
Markku Laukkanen /kesk  
Aulis Ranta-Muotio /kesk  
Johannes Leppänen /kesk  
Matti Väistö /kesk  
Seppo Kääriäinen /kesk  
Sirkka-Liisa Anttila /kesk  
Jukka Vihriälä /kesk  
Olavi Ala-Nissilä /kesk  
Hannu Takkula /kesk  
Jari Leppä /kesk  
Timo E. Korva /kesk  
Juha Rehula /kesk  
Kyösti Karjula /kesk  
Mari Kiviniemi /kesk  
Katri Komi /kesk  
Anneli Jäätteenmäki /kesk  
Lauri Oinonen /kesk  
Jouko Jääskeläinen /kd  
Bjarne Kallis /kd  
Leea Hiltunen /kd

**VK 4/2002 vp — Erkki Pulliainen /vihr ym.**

Ismo Seivästö /kd  
Marja-Leena Kemppainen /kd  
Leena Rauhala /kd  
Toimi Kankaanniemi /kd  
Sakari Smeds /kd

Päivi Räsänen /kd  
Kari Myllyniemi /kesk  
Pekka Vilkuna /kesk  
Hannes Manninen /kesk